
Recenzovaný článek

Aktivní záloha teritoriálních sil – hledíme Polsku na záda?**The Active Reserve of the Territorial Defense Troops – are we Still Falling Behind Poland?****Pavel Fousek, Zdeněk Flasar, Zbyněk Jakubíček**

Abstrakt: Článek řeší přípravu aktivní zálohy AČR, detailně teritoriální síly. Porovnává je s ekvivalentem záloh polské armády, konkrétně vojsky teritoriální obrany. Komparace výstavby a přípravy těchto sil poukazuje na nutnost řešení nebo minimálně aktualizaci systému povolávání záloh AČR a jejich výcviku, vyzbrojení a vystrojení.

Abstract: The article deals with the preparation of the Active Reserve of Czech Armed Forces, territorial forces in detail. It compares them to the equivalent of the active reserves of the Polish army, namely the Territorial Defense troops. A comparison of the development and preparation of these forces points to the necessity of solving or updating the system of calling up reserves of the Czech Armed Forces, their training, arming and equipping.

Klíčová slova: Záloha; teritoriální síly; příprava; ozbrojené síly.

Key words: Reserve; Territorial Forces; Preparation; Armed Forces.

ÚVOD

Ještě před deseti roky byla celá Evropa přesvědčena o nemožnosti vzniku konfliktu, kdy suverénní stát, dodržující mezinárodní smlouvy a pravidla, bude vojensky a bez vyhlášení války napaden jiným státem. Toto přesvědčení bylo nahodáno po bezprecedentní anexi Krymu Ruskem, po kterém byly přehodnocovány bezpečnostní strategické a koncepční dokumenty České republiky a pravděpodobně i řady dalších států. Například dokument Dlouhodobý výhled pro obranu 2035, vydaný Ministerstvem obrany v roce 2019, uvádí, že „Pravděpodobnost přímého ohrožení území ČR ozbrojeným útokem zůstane i nadále nízká, ale nelze ovšem vyloučit možnost, že se terčem určité formy útoku stane některý ze spojeneckých států, vůči nimž je ČR vázána smluvními obrannými zárukami. Takový vojenský konflikt, závažně ohrožující bezpečnost ČR, může vzniknout neočekávaně a rychle.“¹ Týž dokument pak zmiňuje potřebu vycvičené zálohy: „Vzhledem k výraznému zkrácení varovací doby pro přípravu ozbrojených sil k dosažení operačních schopností bude realizováno postupné budování válečných schopností, včetně ... zvyšování připravenosti záloh“.²

Nutnost připravenosti záloh ukázal i vývoj ukrajinského konfliktu. I tak počtem vojáků mohutná armáda, jako je Ruská, byla vývojem boje (speciální operace) donucena mobilizovat část záloh, které však jsou vzhledem ke schopnosti vést boj velmi málo připravené.

Zejména při rozsáhlejších válečných konfliktech není pravděpodobně žádná světová armáda jakéhokoli státu schopna plnit operační úkoly pouze „regulérní armádou“, tedy těmi počty vojáků a s takovým vybavením (od výstroje až po zbraňové systémy a systémy velení a řízení), jaké jsou k dispozici v mírovém stavu.

Aktivní záloha je hned po „regulérní armádě“ připravována k nasazení a teprve kdyby na řešení vzniklé situace nestačily ani tyto síly (armáda + AZ), přišla by na pořad dne mobilizace a vytváření nových jednotek a útvarů.

V dynamicky se vyvíjícím prostředí možného nasazení AZ k řešení poměrně značného spektra úkolů je nezbytně nutné věnovat problému AZ neustálou a možná zvyšující se pozornost. Na místě je nechat se inspirovat dobrými příklady ze zahraničí (viz dále uváděné některé zkušenosti z Polska), případně být v ČR těmi průkopníky, kteří dají náměty a příklad k řešení problémů AZ ostatním státům a jejich armádám.

¹ Dlouhodobý výhled pro obranu 2035, MO, Praha 2019. str. 9

² Dlouhodobý výhled pro obranu 2035, MO, Praha 2019. str. 16

1 AKTIVNÍ ZÁLOHA V SYSTÉMU OZBROJENÝCH SIL ČR

1.1 Historický vývoj záloh

Systém aktivní zálohy, tak jak jej známe v současné době, začal vznikat v roce 1999. Tehdejší náčelník Generálního štábu AČR, armádní generál Jiří Šedivý, povolal záložníky na první dobrovolná vojenská cvičení a z účastníků těchto dobrovolných cvičení se rodily zárodky budoucích útvarů aktivní zálohy v rámci AČR³.

Z hlediska historického vývoje je ale potřeba vrátit se až na samotný počátek 19. století. Zrušením doživotní vojenské služby v roce 1802 a jejím omezením na dobu 10-14 let podle druhu vojska (v roce 1811 byla doba služby sjednocena na 14 let pro všechny, v roce 1845 byla zkrácena na 8 let) postupně vznikala nutnost doplňování personálního stavu armády. Částečným řešením bylo zavedení všeobecné branné povinnosti císařským patentem v roce 1858 s dobou služby 8 let a následnou dvouletou dobou zálohy.³ Reforma všeobecné branné povinnosti v roce 1868, která byla reakcí na porážku ve válce s Pruskem roku 1866, stanovila dobu povinné vojenské služby na 3 roky s následnou sedmiletou zálohou, ve které byla povinná dvouletá služba v tzv. „zeměbraně“.⁴

Vznik samostatného Československa v roce 1918 přinesl nutnost vybudování nové armády. Jejím základem se staly boji prověřené jednotky čs. Legií, doplňované „dobrovoleckými jednotkami“. Tyto jednotky, složené zejména ze Sokolů a příslušníků Dělnické tělovýchovné jednoty, byly nasazeny do bojů na Těšínsku a jižním Slovensku. Po úspěšném ukončení bojů byly tyto jednotky rozpuštěny.

Systém armádních záloh nově vzniklé armády byl stanoven Branným zákonem č. 193 z roku 1920. Po vykonání prezenční služby – zde je nutné upozornit, že neodvedení vojenskou komisí bylo celospolečensky považováno pro dotyčného za ostudu – byli muži přeřazeni do zálohy, která byla rozdělena na dvě skupiny. První skupina byla určena k doplnění útvarů a byli do ní zařazeni muži do věku 41 let. Během této doby absolvovali 4 vojenská cvičení. Do druhé skupiny byli zařazeni muži ve věku 41-50 let s určením pro strážní službu v týlu.⁵

Dále existovala ještě dobrovolná branná příprava v rámci mnoha občanských spolků (Československá obec Sokolská, Dělnické tělovýchovné jednoty, dorost Čs. Obce legionářské, Orel apod.), ve kterých se občané dobrovolně podřizovali výcviku s vojenskými

³ BROFT, Miroslav, et al. Vojenské dějiny Československa II. díl (od roku 1526 do roku 1918). 1. vyd. Praha: Naše vojsko, n. p., 1986.

⁴ Zákon č. 143 říšského zákoníku z 5. prosince 1868, (v celém znění: „Zákon, jímžto se ustanovuje, jak se má v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených plniti povinnost branná“).

⁵ BÍLEK, Jiří, et al. Vojenské dějiny Československa III. díl (od roku 1918 do roku 1938). 1. vyd. Praha: Naše vojsko, n. p., 1987. ISBN 80-206-0056-6.

prvky. Tyto organizace nebyly sice oficiální součástí armádních záloh, velení armády je ale respektovalo a podporovalo.

V období 1949 – 1989 byl systém záloh upraven Branným zákonem č. 92. Ten stanovil přeložení do zálohy prvním dnem, který následuje po dni vykonání základní vojenské služby do 31. prosince roku, v němž dovrší občan 60 let. Funkci dobrovolné branné přípravy občanů převzal po zrušených spolcích v roce 1951 Svaz pro spolupráci s armádou (SVAZARM).

Současné útvary aktivní zálohy jsou systematicky vytvářeny od roku 2002, v době míru na principu dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti na základě vlastní žádosti jako součást zálohy ozbrojených sil České republiky. Právní postavení vojáka v záloze, průběh vojenské činné služby, na kterou byl voják v záloze povolán, jeho nároky související s výkonem vojenské činné služby, podmínky pro zařazení a vyřazení z aktivní zálohy a podmínky finanční podpory zaměstnavatele vojáka v záloze zařazeného do aktivní zálohy jsou upraveny zákonem č. 45/2016 Sb. o službě vojáků v záloze. V rozhodnutí o zařazení do aktivní zálohy se uvede vojenský útvar nebo vojenské zařízení, pro který je voják v aktivní záloze připravován, služební místo a jemu odpovídající hodnost, výše odměny nebo motivační odměny a doba zařazení do aktivní zálohy.⁶

1.2 Současné úkoly aktivní zálohy

K plnění úkolů OS ČR se vojáci v aktivní záloze připravují formou vojenských cvičení. Plánovaným pravidelným vojenským cvičením nebo službou v operačním nasazení vojáka v aktivní záloze se rozumí vojenská činná služba, jejíž předpokládané datum zahájení a ukončení je vojákovi v aktivní záloze a jeho zaměstnavateli oznámeno vojenským správním úřadem.⁷

Základní východiska a směry pro tvorbu, rozvoj a nasazení AZ v návaznosti na všechny druhy vojsk a služeb OS ČR jsou stanoveny v dokumentu „Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky“. Tento dokument definuje prostředí, ve kterém bude tvorba a použití AZ probíhat, stanovuje priority tvorby AZ a konkretizuje možné způsoby jejího použití.

Základním úkolem AZ je příprava na plnění úkolů OS ČR za stavu ohrožení státu (SOS) nebo za válečného stavu (VS) na konkrétních systemizovaných místech u útvarů, pro jejichž doplnění jsou vojáci v AZ předurčení. Pěší roty u krajských vojenských velitelství (KVV) se v době míru připravují na plnění úkolů v rámci strážního praporu KVV, tj. zejména na střežení objektů důležitých pro obranu státu (ODOS) a zabezpečení ochrany a obrany teritoria. Jednotky doplňované vojáky v AZ Vojenské policie se připravují na plnění úkolů teritoriálních praporů Vojenské policie. Ostatní jednotky doplňované vojáky v AZ se připravují na úkoly, které budou plnit v rámci příslušných vojenských útvarů,

⁶ Zákon č. 45/2016, o službě vojáků v záloze

⁷ Zákon č. 45/2016, o službě vojáků v záloze

k nimž budou povoláni při doplnění mírové nenaplněnosti nebo doplnění na válečné počty.⁸

Dalším možným úkolem vojáků v AZ v době míru je plnění některých úkolů při řešení nevojenských krizových situací. Mimo SOS nebo VS mohou být jednotky doplňované vojáky v AZ použity, vyžadují-li to záchranné práce při živelních pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty, ukáží-li se disponibilní síly a prostředky profesionálních OS ČR v konkrétní situaci jako nedostatečné.

Systém přípravy vojáků v AZ vychází z obecného schématu výcvikového cyklu a ze zásad stanovených pro příslušný výcvikový rok. Délka výcvikového cyklu byla stanovena na období 3 let. Tato délka zohledňovala jednak dobu trvání dohody o zařazení do AZ a jednak systém výcviku profesionálních součástí OS ČR.⁹

1.3 Koncepce aktivní zálohy do roku 2030

Záměr použití AZ vychází ze záměru použití OS ČR v reakci na hrozby, rizika, bezpečnostní trendy a jejich vývoj v budoucnu vyplývajících z potenciálního vojenského ohrožení ČR. V dokumentu „Koncepce výstavby AČR 2030“ je konstatováno, že změny bezpečnostního a operačního prostředí vyžadují navýšení rozsahu využití AZ při zajišťování obrany ČR, zejména v míru. Důraz bude položen na navýšení podílu AZ při obraně teritoria ČR a na plnění úkolů podpory hostitelskou zemí, což bude vyžadovat rozvoj a navyšování kapacit AZ, včetně zajištění sil a prostředků pro její přípravu a použití. Požadovaný stav bude dosažen ve dvou krocích, v milníku 2025 (doplnění personálu AZ na počet 5700 vojáků) a v milníku 2030 s cílovým počtem do 10 000 vojáků. Potřebné počty a schopnosti AZ v takovém případě umožní efektivnější využívání OS ČR tím, že AZ převezme část plnění úkolů v rámci OS ČR a uvolní tak jejich kapacity k zajišťování činností vyžadujících vysokou úroveň výcviku, taktiky a obsluhu vyspělé bojové techniky a zbraňových systémů.

Podstatnou změnou v systému přípravy AZ je přechod z tříletého výcvikového cyklu na cyklus čtyřletý se zavedením systému přípravy velitelů a štábů AZ pro řízení vojenského výcviku AZ a povinného vojenského cvičení pro předurčené vojáky v záloze. Příprava AZ se bude plánovat, organizovat, realizovat a vyhodnocovat jako součást operační přípravy organizačních celků, v rámci kterých jsou jednotky AZ organicky začleněny. Čtyřletý výcvikový cyklus se bude členit do dvou etap (příprava družstva až příprava a sladění čtyř a příprava čtyř až příprava a sladění roty).¹⁰

⁸ Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, MO, Praha 2012. str. 8

⁹ Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, MO, Praha 2012. str. 10

¹⁰ Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, MO, Praha 2022. str. 11

2 AKTIVNÍ ZÁLOHA TERITORIÁLNÍCH SIL

2.1 Místo a úloha AZ teritoriálních sil

Jednotky AZ teritoriálních sil (TerS) budou v míru budovány a případně následně operačně použity se schopností operačního nasazení na území ČR pod národním velením. Budou používány zejména k plnění úkolů:

- zajištění bezpečnosti a obrany vlastního teritoria s důrazem na zajištění ochrany a obrany (střežení) objektů důležitých pro obranu státu (ODOS),
- plnění úkolů Policie ČR,
- zajištění podpory integrovaného záchranného systému (IZS),
- k plnění úkolů realizace vybraných opatření operační přípravy státního území ČR,
- zajištění úkolů spojených s podporou spojeneckých vojsk na území ČR – ochrana sil, zajištění ochrany a střežení komunikačních a dopravních uzlů, koridorů, prostorů, regulace provozu na silničních komunikacích, apod.¹¹

2.2 Struktura jednotek AZ teritoriálních sil

Velícím prvkem teritoriálních sil je Velitelství teritoriálních sil (VeTerS). Je taktickým organizačním útvarem v přímé podřízenosti Náčelníka Generálního štábu AČR a je nadřízeno Krajským vojenským velitelstvím (KVV). Velitelství teritoriálních sil odpovídá za zabezpečení působnosti VeTerS a KVV vůči subjektům státní správy a samosprávy, mimo zajištění činností spojených s výkonem státní správy. Řídí spolupráci s územními orgány státní správy a samosprávy při zabezpečování obrany a řeší společně s nimi otázky krizového řízení a koordinuje procesy související s výstavbou AZ v podřízenosti KVV.

Krajská vojenská velitelství jsou vojenským správním úřadem vykonávajícím ve svém územním obvodu státní správu a současně plní úkoly obrany státu podle zvláštních právních předpisů.¹² AZ vytváří na KVV strážní prapory, které jsou tvořeny pěšími rotami.

¹¹ Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky, MO, Praha 2022. str. 8

¹² Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)

2.3 Příprava aktivní zálohy teritoriálních sil

Výchozím dokumentem pro plánování a organizaci přípravy vojáků AZ štábů VeTerS, KVV a teritoriálních jednotek AZ v podřízenosti KVV je „Záměr přípravy vojáků AZ teritoriálních sil na roky 2021 – 2025“. Popisuje zámysl k naplnění stanovených cílů výcviku a definuje způsob udržení a rozvoje dosažených schopností a dovedností vojáků AZ organizačních součástí TerS. Cílem je koncem roku 2025 dosáhnout plných operačních schopností k plánování a vedení operací pro zajišťování teritoriální obrany ČR a operací na podporu IZS ČR, v rozsahu úkolů TerS. V návaznosti na dosažené výsledky přípravy, definování dalších úkolů TerS, změny organizační struktury teritoriálních jednotek AZ a podle podmínek pro zajišťování výcviku bude Záměr přípravy průběžně upřesňován.

Jak je uvedeno v kapitole 1.3, změnou je přechod z tříletého na čtyřletý výcvikový cyklus, ve čtyřech etapách, pro roky 2022-2025. Příprava bude každý rok završena odborným taktickým cvičením (OTC) s tematikou v rozsahu úkolů zajišťování ochrany a obrany teritoria. V průběhu všech etap bude prováděna odborná příprava specialistů a velitelů družstev, čet a rot formou kurzů u Velitelství výcviku-Vojenské akademie ve Vyškově, metodická příprava velitelského sboru teritoriálních jednotek AZ bude prováděna jako součást přípravy štábů KVV.¹³

Etap 1: Příprava jednotlivce/specialisty (2022)

Je zaměřena na přípravu jednotlivce jako dobře vycvičeného profesionála s potřebnými morálními, bojovými a psychickými vlastnostmi, který je schopen plně využít přidělenou vojenskou techniku, zbraně a zbraňové systémy. V závěru etapy bude provedeno kontrolní cvičení (KC) k prověření připravenosti jednotlivce/specialisty.

Etap 2: Sladění družstva (2023)

Cílem je dosáhnout sladění činnosti v organických družstvech. Podle rozsahu nárůstu počtů nových příslušníků provést stmelovací výcvik k jejich začlenění do jednotky. V závěru etapy bude provedeno KC k prověření sladění družstev. Finálním zaměstnáním této etapy jsou bojové střelby družstev.

Etap 3: sladění čtyř/roty (2024)

Cíle i obsah jsou stejné jako u etapy 2 s rozdílem pro stupeň četa/rota. Závěrečné KC k prověření sladění bude obsahovat bojovou střelbu čet.

Etap 4: udržení schopností čtyř/roty (2025)

Výcvik zaměřit na udržení dosažených schopností a dovedností z roku 2024, v rámci KC provést taktické cvičení k prověření sladění na stupni rota.

¹³ Záměr přípravy vojáků aktivní zálohy teritoriálních sil na roky 2021 – 2025. Tábor 2020, Čj. MO 186346/2020-4305. str. 13

2.4 Dílčí závěr

Aktivní záloha má ve struktuře AČR a škále plněných úkolů OS ČR své významné a nezastupitelné místo. Legislativně i fakticky je v ČR nastaven systém náboru do AZ a jejich přípravy. Z historie AZ v rámci OS ČR a z aktuální bezpečnostní situace a jejího vývoje je nezbytné vyvozovat průběžně a permanentně potřebné závěry k zefektivnění systému přípravy AZ, a to jak v národních podmínkách, tak i z pohledu na mezinárodní prostředí a přípravu AZ (nebo jejich ekvivalentu) v jiných státech.

3 POLSKÉ OZBROJENÉ SÍLY A JEJÍ ZÁLOHY

Polské ozbrojené síly (Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, SZ RP, často se používá i obecný název Wojsko Polskie) disponují čtyřmi typy záložních sil:

- záložní jednotky u útvarů polské armády,
- vojska teritoriální obrany (WOT),
- záložní jednotky u každého vojvodského vojenského velitelství (Wojewódzki Sztab Wojskowy WSzW),
- vojáci v záloze.

Lze konstatovat, že až na drobné rozdíly se jedná o obdobný způsob členění záloh jako v AČR – pro přehlednost lze využít tabulku 1.

Tabulka č. 1: Srovnání typů záloh OS Polska a ČR

POLSKO		ČR	
Záložní jednotky u útvarů	Národní rezervní síly	Aktivní záloha	Roty a letky záloh u útvarů pozemních a vzdušných sil
Vojska teritoriální obrany			Teritoriální síly
Záložní jednotky vojvodství			
Vojáci v záloze		Vojáci v záloze	

Zatímco v Polsku jsou WOT a vojvodská vojenská velitelství zcela oddělené, v AČR jsou KVV a jejich strážní prapory AZ přímo podřízena Velitelství teritoriálních sil. Na polské straně disponovalo každé vojvodské vojenské velitelství rotou s jediným úkolem, kterým je střežení a obrana nejdůležitějších objektů vojvodství. V březnu 2022 byla WSzW transformována na Ústřední vojenská náborová střediska (Centralne wojskowe centrum rekrutacji, CWCR). Těchto středisek je 16 a zastřešují celkem 86 rekrutačních středisek.¹⁴

¹⁴ Dostupné na <https://www.wojsko-polskie.pl/zostanzolnierzem/>

3.1 Národní rezervní síly

Tak jako v AČR aktivní zálohy, tak i polské Národní rezervní síly (Narodowe Sily Rezerwowe, NSR) nejsou samostatným typem polských ozbrojených sil, ale jsou určeny k poskytování personálu, který doplňuje pozice v každém z pěti typů polských ozbrojených sil v případech odůvodněných potřebami obrany státu, potřebami ozbrojených sil nebo krizového řízení.

Byly zřízeny v roce 2010 na základě zákona č. 241 o obecné povinnosti bránit Polskou republiku. Tento typ vojenské služby je stejně jako v ČR určen především pro dobrovolníky, kteří mají v úmyslu převzít povinnosti v rámci NSR, ale nevykonávají žádný typ aktivní vojenské služby. NSR také splňuje očekávání lidí, kteří se identifikují s vojenskou službou, ale nemají v úmyslu stát se vojákem z povolání.

Služba v NSR je dobrovolná, uzavírá se na dobu 2-6 let, tato doba může být prodloužena maximálně na 15 let. Podmínkou pro obnovení smlouvy je splnění všech kritérií, požadovaných zákonem před prvním podpisem smlouvy a získání kladného hodnocení v průběhu služby. Zahrnuje účast na rotačních cvičeních o celkové délce až 30 dnů v kalendářním roce podle ročního výcvikového programu. Ve zvláštních situacích, přesně vymezených zákonem,¹⁵ by spočívala ve výkonu pravidelné vojenské služby trvající až 24 měsíců s možností jejího prodloužení se souhlasem vojáka o dalších 12 měsíců po dobu trvání jedné smlouvy.

3.2 Vojsko teritoriální obrany Polské republiky

Obdobně jako v ČR, v reakci na současné výzvy měnícího se prostředí, i v Polsku v roce 2017 vznikla, za nadstandardní podpory státní a veřejné správy, nová část Ozbrojených sil Polské republiky – Vojska teritoriální obrany (Wojska Obrony Terytorialnej, WOT).

Již na konci roku 2017 přesáhl počet vojáků WOT 7 600, v prosinci 2019 překročil 24 000 a na konci roku 2021 byl stav 32 000 vojáků. Cílový stav je 53 000, z toho pouze 5 000 vojáků z povolání. Velitelem je od 1. ledna 2017 general broni (generálporučík) Wiesław Kukula. Velitelství WOT je dislokováno v Zegrze, přibližně 25 km severně od Varšavy. Od července roku 2018 WOT disponují vlastním školícím centrem – Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej im. kpt. Eugeniusza Konopackiego v Toruni.¹⁶

Úkoly WOT:

- provádění obranných činností ve spolupráci s operačními jednotkami a podpůrnými prvky nevojenského systému,
- provádění samostatných protidiverzních činností, včetně zásahu proti pozemním, vzdušným i námořním výsadbám,

¹⁵ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej

¹⁶ Dostupné na <https://cswot.wp.mil.pl/>

- zajištění úkolů spojených s podporou spojeneckých vojsk na určeném území Polské republiky,
- realizace projektů v oblasti krizového řízení, boje proti živelným pohromám a odstraňování jejich následků a ochrany majetku,
- provádění pátracích a záchranných operací,
- provádění informačních činností.¹⁷

Kromě těchto úkolů mohou být vojáci NSR využíváni k doplnění vojenských pozic ve strukturách polských vojenských kontingentů mimo území Polska.

3.3 Příprava Národních rezervních sil vojsk teritoriální obrany

Při budování modelu přípravy WOT byla použita řešení implementovaná v jiných armádách. Hlavním zdrojem byla Národní garda Spojených států, stejně jako armády Švédska a Velké Británie, s přihlédnutím k národním, historickým a teritoriálním podmínkám Polska.

Již během náboru obdrží žadatel materiály obsahující teoretické základy základního výcviku, které musí nastudovat. Toto kontrolované samostudium slouží jednak jako teoretická příprava na výcvik, ale také ke kontrole motivace a sebekázně zájemce. Následuje tříletý výcvikový cyklus, po jeho ukončení získá voják schopnosti k plnění široké škály úkolů, které jsou na územní jednotky kladeny. Ne vždy se jedná o úkoly, které vyžadují použití vojenských taktických dovedností, často zahrnují i technické a záchranné dovednosti, které jsou nezbytné v případě krizové situace a dalších hrozeb a které mohou nastat v době míru.

Etapa 1: Individuální výcvik

Jedná se o základní výcvik, po kterém vojáci složí vojenskou přísahu. V průběhu roku absolvují několik několikadenních cvičení. Během této etapy se používá také e-learningová platforma.

Etapa 2: Výcvik specialisty

Zaměřuje se na přiřazení ke konkrétní vykonávané funkci. Předmětem odborného výcviku je získání znalostí a dovedností vojáka v oblasti šesti základních specializací nezbytných při realizaci činností jednotek lehké pěchoty WOT (radista, zdravotník-záchranář, střelec, průzkumník, odstřelovač, ženista) a jedné ze 17 dalších specializací souvisejících s plněním dalších úkolů (kormidelník motorových člunů, řidič speciálních vozidel, provozovatel polní elektrárny). Specializovaný výcvik probíhá prezenčně nebo ve víkendovém režimu po dobu minimálně 36 dnů v kalendářním roce (například 11 víkendů plus 14 dnů cvičení). I v této etapě se používá e-learningová platforma. Získané dovednosti a kvalifikace jsou zároveň hodnotou na trhu práce i pro zaměstnavatele rezervistů.

¹⁷ Dostupné na <https://terytorials.wp.mil.pl/>

Etapa 3: Výcvik v jednotce

Cílem výcviku v této etapě je sladit znalosti a dovednosti získané v předchozích dvou etapách a plně je využít ve prospěch jednotky. Výsledkem je dosažení plné bojové připravenosti.¹⁸

Z nejlepších vojáků jsou vybíráni kandidáti do poddůstojnického a důstojnického sboru. Kandidáti na poddůstojníky musí mít střední vzdělání a úspěšně dokončit kvalifikační řízení do poddůstojnické školy, jejíž zřízení se připravuje. Uchazeči o důstojníky vykonávající teritoriální vojenskou službu vykonají třináctiměsíční prezenční kurz, který probíhá na Vojenských akademiích. Do kurzu mohou být zařazeni pouze vojáci vykonávající teritoriální vojenskou službu (vojíni i poddůstojníci), kteří mají vysokoškolské vzdělání, velmi dobré služební hodnocení a úspěšně absolvovali kvalifikační řízení.

ZÁVĚR

Porovnání AZ teritoriálních sil se zálohami polských WOT nevyznívá pro českou stranu nejlépe. Rozdíl spočívá nejen v „mohutnosti“ sil (tabulka č. 2), ale i v rychlosti jejich budování a připravenosti k zasazení. V tomto článku není řešena výzbroj a výstroj, ale obrovský rozdíl je i ve vybavení zbraněmi a materiálem, opět ve prospěch polské strany. Polské WOT také již po jednom roce existence disponují vlastním školícím centrem. Největší rozdíl lze spatřovat ve skutečnosti, že WOT již byly nasazeny ke střežení hranice mezi Polskem a Běloruskem.

Tabulka č. 2: Srovnání struktur WOT a TerS

WOT	TerS
Velitelství	Velitelství
Školící centrum	
18 brigád každá: - velitelství, - 2 – 5 praporů lehké pěchoty, většina 2 – 4 roty (zpravidla velitelská, logistika, ženijní, ...)	14 pěších rot

Má-li být aktivní záloha skutečnou součástí zálohy Ozbrojených sil České republiky a být připravena na celé spektrum stanovených úkolů, musí být aktuálně stanoveny a řešeny (případně aktualizovány v závislosti na měnícím se prostředí plnění úkolů AZ) následující skutečnosti:

- **systém povolávání záloh.** Zde autoři článku nemají na mysli jen „standardní“ povolávání AZ na cvičení v době míru, ale zejména povolávání AZ v případě aktuální potřeby jejich nasazení (od živelních pohrom až po plnění úkolů ve válečném stavu). Zcela jistě mohou nastat potřeby povolat AZ jen na určitém teritoriu, případně

¹⁸ Dostupné na <https://terytorialsi.wp.mil.pl/jak-szkolimy>

jen určité příslušníky AZ – odborníky/specialisty. V tomto smyslu se dá uvést pojem „výběrový systém povolání AZ“.

- **vystrojení a vyzbrojení AZ.** V souvislosti se stávajícím početním stavem, ale zejména v souvislosti s plánovaným navyšováním příslušníků AZ, musí být i teritoriálně připraveny takové zásoby výstrojního, výzbrojního a dalších kategorií materiálu, aby jak při nástupu povolaných AZ, tak ale i při jejich nasazení k plnění úkolů byl takový dostatek zásob, které zabezpečí i jeho obměnu a průběžné doplňování. Česká republika poskytla bojující Ukrajině poměrně hodně materiálu ze svých zásob. To pravděpodobně mohlo snížit stavy materiálu potřebné pro armádu i AZ. Je-li tomu tak, je nezbytné materiál co nejrychleji doplnit.
- **výcvik velitelů a příslušníků AZ.** Nabízí se řečnická otázka, zda obě „části“ AZ, jednotky strážních praporů pod velením KVV i jednotky AZ u bojových útvarů, jsou kvalitně a dostatečně připravovány (jak teoreticky, tak i praktickým výcvikem) na plnění předurčených úkolů, zejména pro dobu ohrožení státu a za válečného stavu.

Na vše výše uvedené je nezbytné pohlížet v souvislosti se skutečnostmi, že hrozby a rizika se historicky mění, že jsou v mnoha případech těžce předvídatelná (a měnící se z hlediska své struktury i z hlediska jejich „priorit“) a že se obecně zkracuje doba varování před nutností nasazení jakýchkoli sil k řešení aktuální hrozby. To vyžaduje věnování permanentní pozornosti i problematice aktivních záloh AČR.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Zkratka	Význam
AČR	Armáda České republiky
AZ	Aktivní záloha
ČR	Česká republika
IZS	Integrovaný záchranný systém
KC	Kontrolní cvičení
KVV	Krajské vojenské velitelství
NSR	Narodowe Siły Rezerwowe
ODOS	Objekt důležitý pro obranu státu
OS	Ozbrojené síly
OTC	Odborné taktické cvičení
SOS	Stav ohrožení státu
SZ RP	Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej
TerS	Teritoriální síly
VeTerS	Velitelství teritoriálních sil
VS	Válečný stav
WOT	Wojska Obrony Terytorialnej
WSzW	Wojewódzki Sztab Wojskowy

Autoři:

Ing. Pavel Fousek, Ph.D., mjr. v z., narozen 1963. Je absolventem Vojenské vysoké školy pozemního vojska ve Vyškově, program Teorie řízení a bojového použití jednotek pozemního vojska (2000), titul Ph.D. mu byl udělen na Univerzitě obrany v Brně (2013). V letech 1989 až 2004 působil na velitelských a štábních funkcích u útvarů AČR. Od roku 2004 působil jako odborný asistent opět na Univerzitě obrany v Brně. V roce 2017 ukončil služební poměr. V současné době pracuje jako akademický pracovník Oddělení řízení kurzů Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií. Zabývá se problematikou bojové pohotovosti a mobilizace.

Doc. Ing. Zdeněk Flasar, CSc., pplk. v. v., narozen 1955. Je absolventem Vojenské vysoké školy pozemního vojska ve Vyškově, program Teorie řízení a bojového použití jednotek pozemního vojska (1980) a praporečnického velitelsko-štábního kurzu a brigádního velitelsko-štábního kurzu na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v letech 1987 - 1989. Titul CSc. mu byl udělen na Vojenské vysoké škole pozemního vojska ve Vyškově (1997). Na téže instituci udělen titul doc. (2003). Od roku 1980 byl velitelem tankové roty, 1981–1984 zástupcem velitele praporu a 1985 velitelem praporu. Od roku 1986 zastával pedagogické funkce na Vojenské vysoké škole pozemního vojska ve Vyškově a na Univerzitě obrany v Brně (doposud).

Mjr. Ing. Zbyněk Jakubíček, narozen 1981. Je absolventem Univerzity obrany v Brně, program vojenská technika strojní (2005). V letech 2005 až 2017 působil na logistických a štábních funkcích. Od roku 2017 až 2021 byl vyslán do struktur NATO. V současné době pracuje na Oddělení řízení kurzů Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií, kde působí v oblasti plánování, organizace a realizace vojenských kariérových kurzů.

Jak citovat: FOUSEK, Pavel, Zdeněk FLASAR a Zbyněk JAKUBÍČEK. Aktivní záloha teritoriálních sil – hledíme Polsku na záda? *Vojenské rozhledy*. 2023, 32 (3), 035-047. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.